

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Р.Пильнік
« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____
« ____ » _____ 2023р.

ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА»
(ВИТИНАНКА)

Кваліфікаційна робота (проект)
студентки групи ОМ-19
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)

Павліченко Дар'ї Олександрівни

Керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Пильнік Руслан Олексійович

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS __ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Павліченко Дар'я Олександрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИТИНАНКИ	7
1.1. Процес виникнення і становлення української витинанки як виду декоративно-прикладного мистецтва.....	7
1.2. Класифікація та технологія виготовлення витинанки.....	12
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ	17
2.1. Формування задуму декоративної тематичної композиції.....	17
2.2. Поетапне виконання роботи над декоративною тематичною композицією: форескізи, ескізи, пошуки художнього образу.....	19
2.3. Виконання декоративної тематичної композиції в матеріалі.....	24
Висновки до розділу 2.....	25
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	33
Додаток А	33
Додаток Б	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розбудови української державності особливого значення набуває переосмислення та вивчення вітчизняних культурно-історичних процесів, змістових і формальних аспектів мистецької спадщини народу. Поява та розвиток такого виду мистецтва як витинанка є однією з найвизначніших подій в історії стародавньої культури та мистецтва нашого народу [13; 21; 22].

Актуальність обраної нами теми обумовлена, перш за все, значущістю даного виду декоративно-прикладного мистецтва, що підтверджується безпосереднім її зв'язком із обрядовою складовою життя наших пращурів, поєднанням народних традицій та звичаїв із сучасним життям [7].

Мистецтво витинання є актуальним, завдяки своїй доступності з технічної точки зору, адже примітивні техніки різьблення знатна освоїти навіть дитина. Розповсюдженість витинанки серед заслужених художників слугує підтвердженням її актуальності в мистецтві сьогодення.

Важливою складовою, що забезпечує розвиток і поширення даного виду мистецтва, є велика варіативність технічних можливостей виконання виробу, при відносній бюджетності необхідних для цього матеріалів та інструментарію. Зазначений аспект є також вирішальною домінантою під час вибору митцями-початківцями витинанки, як початкової техніки для творчого старту.

Вагомим чинником, що вплинув на вибір даної теми став здобуток науковців, що присвятили свою діяльність вивченню цього явища мистецтва, а також інтерес до технологічної і технічної складових процесу виготовлення даного виробу чисельної низки дослідників та мистецтвознавців. Серед них зазначимо Є. Антоновича, Є. Берченко, В. Гагенмейстера, Б. Грінченко, О. Гулей, Г. Дудар, Р. Захарчук-Чугая, Л. Калуську, Г. Квітко-Основ'яненка, Т. Ковальчук, О. Коновалову, З. Косицької, М. Коцюбинського, В. Мельника,

М. Станкевича, О. Стрілець, І. Франка, В. Шухевича, М. Щепотьєва, А. Шевчука та інших [4; 5; 8; 10; 15; 16].

На підтвердження актуальності теми кваліфікаційної роботи наведемо поширеність техніки витинанки в творчості сучасних українських митців. Найбільш яскравими та відомими серед них можна вважати С. Алієва-Ковику, А. Васильєву, Д. Васильєву, Л. Ващенко, Д. Власійчук, В. Єфіменко, О. Іщук, Л. Колодяжну, Л. Концевич, Ю. Костишина, Т. Крамаренко, І. Кузьменко, Е. Левадську, О. Павлюка, І. Покиданець-Мазурок, А. Пушкарьова, В. Радченко, Д. Святун, Н. Сташкевича, О. Турянську, Г. Фочук, М. Янкову та інших [7; 9; 11; 17].

Слід зазначити низку випускників і викладачів Криворізького державного педагогічного університету, які працювали в даній техніці, як художники-педагоги, а саме: М. Любас, А. Марченко, Л. Ейвас [20].

Мета: дослідити становлення витинанки в українському декоративно-прикладному мистецтві. Розробити та виконати в матеріалі серію декоративних композицій у відповідній техніці.

За для реалізації поставленої мети були сформовані наступні **завдання:**

1. Опрацювати наукову літературу за темою дослідження.
2. Дослідити процес становлення української витинанки як виду декоративно-прикладного мистецтва.
3. Ознайомитись із роботами сучасних майстрів української витинанки.
4. Вивчити класифікацію та технології виконання декоративного виробу.
5. Обґрунтувати вибір теми і техніки виконання декоративної композиції.
6. Виконати творчу роботу у матеріалі – серію декоративних композицій за темою «Українські свята» в техніці «витинанка».

Об'єкт дослідження: витинанка як вид декоративно-прикладного мистецтва.

Предмет дослідження: історичні, стилістичні та технологічні аспекти української витинанки та методика виконання художнього твору у техніці витинанки.

Методи. Для розв'язання поставлених завдань в процесі дослідження було використано комплекс теоретичних (теоретико-методологічний аналіз, композиційний аналіз, синтез науково-популярних, мистецтвознавчих, методичних джерел, класифікація й узагальнення вивченої інформації) та емпіричних (метод опису) методів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в створенні серії декоративних творів за темою «Українські свята», які можуть бути використані у процесі викладання образотворчого мистецтва як дидактичні матеріали до занять, під час гурткової роботи, факультативних занять. Матеріал даного дослідження також може бути використаний в освітньому процесі загальноосвітніх, позашкільних та мистецьких навчальних закладів з метою поглиблення знань із декоративно-прикладного мистецтва.

Структура роботи: пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (25 найменувань, із них 1 іноземною мовою), та двох додатків. Основний зміст роботи викладено на 29 сторінках комп'ютерного набору. Загальний обсяг роботи – 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИТИНАНКИ

1.1. Процес виникнення і становлення української витинанки як виду декоративно-прикладного мистецтва

Народні ремесла складали основу буття нашого народу, оскільки для бідних вони слугували основним джерелом заробітку, а для заможних поціновувачів мистецтва – були предметом розкоші, що користувався великим попитом [19].

Окрім побутових ремесел, які забезпечували людей усім необхідним для життя, існували ремесла, спрямованні безпосередньо на оздоблення предметів вжитку, на перетворення дійсності за законами краси. До таких видів декоративних ремесел по праву може бути віднесена витинанка.

Перш ніж розглянути процес формування і становлення саме української витинанки варто зазначити загальні передумови її виникнення. Перші вироби, що належать даній техніці, були виготовлені зі шкіри, хутра та повстини, знайдені на території Алтаю і датовані V ст. до н. е. Перші письмові згадки про них відносять до VII- XII ст. Тоді витинанка ще не була оформлена, як окремий вид мистецтва, а слугувала лише елементом декору та оздоблення первісного житла [8; 18].

Термін «витинанка» згадується вперше у 1913 році, зазначає Є. Антонович. Її назва походить від українського слова «витинати», тобто «вирізувати», «вивертати» [1].

Традиційна українська витинанка являє собою орнаментальну фігурну прикрасу, вирізьблену ножицями чи ножом з білого або кольорового паперу [5].

Р. Захарчук-Чугай визначає витинанку, як ажурний візерунок зі шкіри, тканини чи паперу; О. Гулей і М. Станкевич – як ажурну паперову прикрасу [1; 4; 15].

Вважають, що перші паперові прикраси, які є аналогами традиційних витинанок в Україні, виникли в Китаї, звідки у XII ст. потрапили до Персії, а

в XV ст. – до Туреччини. В XVI ст. вони з'явилися у Німеччині, Угорщині та інших західноєвропейських країнах. В Україну витинанка потрапляє у XIII столітті, в середні XIX ст. – формується власне традиційна українська прикраса, яка відтоді не припиняє свого існування й до сьогодні [5; 7].

Найдавніші українські витинанки, що дійшли до нашого часу, походять з Прикарпаття (Івано-Франківська і південна частина Львівської областей) і Західного Поділля (Вінницька, північна частина Одеської, південна частина Хмельницької і Тернопільської областей). Також вони були розповсюджені та території Подніпров'я (Київська, Черкаська, Кіровоградська, Дніпропетровська, Запорізька області), півдні Чернігівського Полісся, Слобожанщини (Харківська і північ Ворошиловградської області) й Буковини [1].

У кожному окремому регіоні виникали свої осередки витанкарства, де виробни набували характерних пропорційних співвідношень, власного композиційного ритму та форм силуетів, рис симетричності чи асиметрії, узагальнення чи деталювання, певних орнаментальних особливостей, своєрідних технік виконання, тощо [15]. Відомості про них ми знаходимо у повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Щира любов» та мистецтвознавчих напрацюваннях І. Франка [8]. Відповідно до регіону та існуючих у ньому характерних рис витинання, паперові прикраси класифікувалися за назвами, які відображали їх відмінні властивості (див. Додаток А).

Так на Поділлі були поширені «павуки» і «голуби» (Рис. А.1.1), шпалерні і килимові витинанки (Рис. А.1.2); у Прикарпатті переважали фіранки (Рис. А.1.3), були розповсюджені стрічкові (Рис. А.1.4) і силуетні прикраси (Рис. А.1.5); на Подніпров'ї – ажурна «лиштва» (Рис. А.1.6); на Слобожанщині – «квіти» (Рис. А.1.7). У Придністров'ї домінуючими прикрасами були «вазони» (Рис. А.1.8) та «букети»; на Івано-Франківщині – розети різних видів (Рис. А.1.9). До наших часів дійшли й інші назви паперових візерунків, серед яких найбільшого розповсюдження набули: зооморфні («фігурки», «птахи», «тварини», «комахи»); побутові

(«драбинки», «ліхтарики», «писанки» (Рис. А.1.10).); антропоморфні («фігури», «козаки» (Рис. А.1.11)., «ляльки» (Рис. А.1.12)., «баби»); геометричні («стриганці», «смужки», «торочки», «хвильки», «зубчики», «стрілки», «вужики», «косиці», «закрутки», «рискалики», «кучері», «зірочки», «сонечка», «рамочки», «хрещики», «сніжинки» (Рис. А.1.13).); флористичні («плоди», «гілочки», «листочки», «ружі», «букети», «дерева» (Рис. А.1.14). тощо) [1; 4; 5; 7; 9-12; 17; 18].

В процесі становлення паперових витинанок в Україні, значна роль була відведена орієнтації на зразки настінних розписів. Орнаментальні мотиви декоративних композицій, спосіб їх розташування в інтер'єрі та на площині в багатьох аспектах співпадали з особливостями монументального живопису, і знайшли своє відображення у витанкарстві. Поступово живописне оздоблення житла відійшло на другий план, поступившись місцем витинанці.

Окрім розписів, своєрідним прототипом для української витинанки слугували кустодії – ажурні паперові обрамлення печаток. Технологія їх виготовлення стала сприятливою основою для появи великої кількості технік витинання [8; 15].

Початково паперові прикраси мали декоративне спрямування і графічну манеру виконання. Їм також були властиві: орнаментальність, обумовлена перш за все тісним зв'язком з іншими видами декоративно-прикладного мистецтва (вишивкою, розписом, ткацтвом, вибійкою), в яких вже існували характерні мотиви та народні образи, втілені в орнаментах; та сюжетно-розповідний характер, пов'язаний з культурною спадщиною попередніх поколінь – традиціями, звичаями, віруваннями, обрядами, святами [6].

Розвиток паперових прикрас на початку XIX ст. супроводжувався наслідуванням західноєвропейських прототипів витинанки, яким були властиві лаконічність симетричних композицій, простота та виразність форм. Характерним для цього періоду було використання геометричного й

рослинного орнаментів. Рідше зустрічалися зооморфні й антропоморфні мотиви. Найбільш розповсюдженими у цей період були симетричні витинанки з нескладним орнаментом: «хрещаті», «сонечка», «зірочки», «квіти», «розети», доповнені квітковими розписами. З часом, відносно невеликі за розміром прикраси змінюються монументальними композиціями великих силуетів («шпалерні» і «килимові» витинанки). Дані зміни були обумовлені переорієнтацією декорувального напрямку – оздоблення виробами широких площ [18].

Згодом набули поширення тематичні композиції у невеликих ромбовидних, прямокутних і квадратних форматах. Рідше можна було зустріти округлі витинанки. Тематика і розміри зображень цього періоду визначалась їх функціональним призначенням. Для сволоків витинали геометричні орнаменти, для стін використовували стилізовані елементи рослинних і тваринних форм а також силуетні зображення людини і предметів побуту [4].

Витинанкам середини XIX ст. також притаманні симетрія з традиційним використанням орнаментальних мотивів, однак все більш виразним стає перехід до складної, багатофігурної витинанки, із дзеркально-симетричною композицією. В цей період спостерігається тенденція до збільшення форм, зростання якості технічних прийомів виконання робіт. Зображення людини стає головним, його доповнюють архітектурні мотиви, зображення предметів побуту [7].

Наприкінці XIX ст. художньо-образна мова витинання ґрунтувалася на графічних засадах. Домінуючим типом стають силуетні витинанки. Їм відповідають чіткість контурів, виразність ліній; відмова від зайвих деталей на користь локальних плям, узагальненої форми. Витиначі цього періоду вдаються до передачі простору і перспективи, а символічні постаті вдало доповнюють орнаментами, що створює відчуття гармонії, врівноваженості композиції [8].

Витинанки початку ХХ ст. вирізняються високою художньою майстерністю. Про це свідчать роботи майстрів даного періоду. Як і сучасним декоративним виробам їм властиві: стильова різноманітність, обумовлена індивідуальною манерою витинання майстра; сюжетна варіативність та композиційна виразність. Характерним для цього періоду є поява ажурної «лиштви» і «фіранок» – витинанок за мотивами народної вишивки, декоративних мереживних тканин, петриківського розпису. Набувають розповсюдження «серветки», «рамочки» і «рушники». Їх функціональне призначення також зазнало змін. Сучасні витинанки використовують переважно для оздоблення поліграфічної і сувенірної продукції, оформлення святкових зал і клубів, в якості виставкових робіт [5; 15]. Остання сфера застосування на сьогодні залишається найбільш поширеною і доступною для знайомства з мистецтвом витинанки. Саме її можливостями ми користувалися під час дослідження творчості сучасних витиначів таких, як: Д. Альошкіна, Л. Бабіч, А. Васильєва, Л. Ващенко, З. Косицька, Т. Крамаренко, Е. Левадська, А. Павлюк, В. Радченко, Д. Святун [9; 17].

Авторські експозиції, приурочені до визначних дат і подій, творчі фестивалі, тематичні онлайн-виставки та конкурси, результати яких оприлюднюють в спеціальних випусках, журналах і збірниках, соціальних мережах, надають широкі можливості для зручного та докладного вивчення декоративних творів, виконаних в техніці витинанки. Дана форма культурного просвітництва сприяє духовному збагаченню нації, популяризації даного виду декоративно-ужиткового мистецтва серед суспільних мас, усвідомленню українцями всієї повноти й цінності культурної спадщини наших пращурів, втіленої в сучасному мистецтві, допомагають творчому зростанню художників-початківців, обміну досвідом митців-професіоналів [11].

1.2. Класифікація та технологія виготовлення витинанки

Метою наведення класифікації українських витинанок було докладне вивчення традиційних українських прикрас, оскільки відсутність ґрунтовних знань, чіткого уявлення про видову різноманітність та техніки витинання унеможлиблює виконання практичної роботи у вищезазначеній техніці.

Слід зазначити, що до появи усталеної класифікації у витанкарстві існували кілька різновидів прикрас, які вважають прообразами наступних угруповань. Найбільш відомими серед них є: «кустодії», «чуанхуан», «силуети» [8]. Розглянемо кожну з них.

«Кустодії» – шкіряні або металеві підкладки з декоративними полями, які оздоблювали стародавні печатки. Їх можна вважати прототипом геометричних витинанок (ажурної лиштви, фіранок, серветок та ін.), оскільки вони мали невеликі поля, яким майстри надавали різноманітних геометричних форм: ромба, квадрата, зірки тощо.

«Чуанхуан» – різновид китайських віконних витинанок, який став прообразом для невеликих прикрас: зооморфних фігурок, флористичних і побутових витинанок. «Чуанхуан» містили зображення божеств, духів, драконів, феніксів, сюжети народних легенд, а також композиції з квітів, фруктів, метеликів, риб та ін. Їм були властиві: орнаментальність, щільне деталювання, філігранність різьблення.

«Силуети» – портретні та фігурні зображення вирізьблені з тонкого чорного глянцевого паперу. Вони відрізнялись лаконізмом образів, масштабністю композицій, площинністю узагальнених зображень, чіткістю і виразністю ліній. Силуети слугували основою для формування таких типологічних видів, як шпалерні й іграшкові витинанки [15].

Розглядаючи витинанку в контексті типології, слід зазначити, що її основна класифікація відбувається в залежності від форм, технологічних і художніх особливостей вирізування, функціонального призначення виробу. За формою витинанки бувають: смужкові, прямокутні, квадратні, трикутні, у формі кола, еліпсу [4].

За технологічними і художніми особливостями вирізування витинанки поділяють на: ажурні (виконані шляхом видалення зображення з фону) і силуети (фон видаляють, а зображення залишається); одинарні (монохромні) – виготовлені з однотонного аркуша паперу, складні (поліхромні) – створені з кількох аркушів паперу різних кольорів. Останні, в залежності від прийомів виготовлення, поділяються на накладні (зображення накладаються одне на одне послідовними шарами) та складені (зіставні витинанки, орнаменти і зображення яких утворені з окремих елементів, складених поряд один з одним і гармонійно поєднаних між собою) [5].

За функціональними особливостями розрізняють наступні види: «фігурки», «розети», «дерева», «стрічки» («лиштва», «рамочки», «рушники»), «витинанки-шпалери» («килими»), «фіранки», «серветки», «іграшки», виставкові витинанки, витинанки-листівки. Фігурки – різновид силуетних витинанок, витятих за контуром. Використовувались вони переважно для оздоблення сволок та стелі. Розети – ажурні, одинарні витинанки, що мають форму зірок, розет, ромбиків-квадратів. Зазвичай їх поєднували між собою за для утворення декоративних стрічок для обрамлення стін. Дерева – прикраси, виконані за флористичними мотивами, які слугували для оздоблення міжвіконних простінків. Витинанки-шпалери – складені витинанки для оздоблення великих стін приміщень. Стрічки – аплікаційні чи одинарні рушники і рамочки з однобічною і двобічною композицією орнаменту. Їх ланкою застосування було прикрашання мисників та божників. До групи стрічок також відносять «лиштву», призначену для оздоблення надвіконних просторів. Фіранки – великі паперові прикраси, що походять від стрічкових витинанок з сітчастим рапортом (орнамент, утворений повторенням зображень, розміщених у прямокутній чи діагональній сітці) [3]. Фіранками оздоблювали віконні отвори, полиці, шафи. Серветки – одинарні витинанки відмінні за формою (розеткові, квадратні, трикутні). Їх сферою застосування було прикрашання полиць, столів, інших меблів. Витинанки-іграшки – різновид тематичних

витинанок, які виконували функцію ілюстрування дитячих казок та оповідань. Виставкові витинанки – рід творів, призначених для експонування на виставках, оздоблення поліграфічної продукції. Витинанки-листівки – сувенірні вироби переважно невеликого розміру, різні за типологією. Можуть бути як ажурними, складними, так і одинарними, силуетними. Основною їх функцією є вітальна та інформативна [7; 15; 17].

Надавши стисло класифікацію декоративним виробам, розглянемо низку технік, розповсюджених у витанкарстві.

Найбільш поширеною на сьогодні є техніка вирізання ножицями. За допомогою гострих кінців витинають маленькі деталі, а широким металевим боком роблять великі надрізи. Дану техніку зазвичай використовують для виготовлення силуетних симетричних, асиметричних та одинарних витинанок [12].

Найбільш давньою є техніка вирізування ножом. Сьогодні її альтернативою слугує більш зручне витинання за допомогою канцелярського леза чи скальпеля. Вони чудово підходять як для створення великомасштабних виробів, деталі яких можна витинати за допомогою довгих, повільних рухів лезом, так і для вирізання складних, складених у кілька шарів листків паперу (якщо необхідно вирізати кілька однакових зображень одночасно). Завдяки тонкому і гострому кінчику скальпеля можна вирізати досить дрібні елементи, що робить даний інструмент незамінним у роботі з ажурними візерунками [1].

Штемпелькова техніка застосовується для виконання однотипних нескладних прорізів (кружальця, клинці, листочки, зірочки). Головним інструментом в даній техніці є штемпельки різних форм.

Іншою технікою, що не потребує спеціального обладнання чи інструментів є відщипування, або техніка вириванки. Зображення утворюють шляхом відривання шматочків паперу по заздалегідь нанесеному контуру [8].

Техніка аплікації характеризується створенням витинанки шляхом накладання і наклеювання різнокольорових шматочків паперу на основу.

Існують і комбіновані техніки, в яких вищезазначені інструменти та прийоми використовуються одночасно, іноді в поєднанні з розписом [4; 23].

Стосовно властивостей основного матеріалу, зазначимо, що папір для витинання використовували тонкий, однотонний, з глянцевою поверхнею, насиченою палітрою кольорів і широкою гамою відтінків. Іноді застосовували канцелярський папір, – більш гладкий та щільний, м'якший за тоном. Він добре складався і легко піддавався витинанню та вирізуванню. Розміри витинанкових прикрас часто обумовлювали якісний склад обираемого матеріалу. Так для створення великих прикрас, площею до 1 кв. м., використовували білий друкарський, тонкий цигарковий, пергаментний та обгортковий папір. Для виготовлення невеликих витинанок в техніці вириванки використовували м'який та тонкий матеріал; для великих силуетних, одинарних і складених виробів обирали цупку та міцну основу. Рідко для витинання обирали фольгу чи фактурний папір. Для з'єднання витинанки з паперовою чи картонною основою використовували клей. Для фіксації виробів в інтер'єрі, наприклад «шпалерних витинанок» чи «лиштви» застосовували молоко [7].

Висвітлюючи безпосередньо технологію виконання витинанки виділимо наступні етапи: формування задуму майбутнього твору; накопичення пошукового матеріалу; відбір форескізів, вдалих пошукових напрацювань; створення ескізу майбутньої композиції; розробка картону в натуральну величину; перенесення зображення на чистовик; витинання композиції, оформлення готової роботи в раму чи паспарту. Вищезазначені стадії створення виробу, характерні як для простої, одинарної витинанки, так і для низки більш складних технік витинання [12].

Висновки до розділу 1

В процесі аналізу фахової літератури ми дослідили процес становлення витинанки, як виду декоративно-прикладного мистецтва на теренах українських земель і виявили, що до України дана техніка потрапила

наприкінці XVIII ст. Також було зазначено, що найдавнішими осередками української витинанки, вважають регіони Прикарпаття, Західного Поділля та Подніпров'я. Згодом паперові прикраси набули поширення на Чернігівському Поліссі, Слобожанщині, Буковині. Кожний регіон мав характерні особливості витинання декоративних творів, які на кожному наступному етапі розвитку витинанки зазнавали змін, утворюючи нові типологічні зразки.

На основі аналізу творчості сучасних українських витиначів, ми дійшли висновку, що техніка витинанки розкриває перед художником широкі можливості для втілення творчого задуму, надаючи великий арсенал технічних прийомів, варіативних матеріалів та різноманітних інструментів. Можливість їх змінювати та комбінувати в процесі роботи сприяє розкриттю художнього таланту майстра, появі його власного художнього стилю.

Для більш досконалого вивчення видової різноманітності декоративних творів, виконаних в даній техніці, нами було наведено класифікацію декоративних виробів, з огляду на відмінності їх функціонального призначення, сюжетно-тематичного характеру чи мотивів, форм, технічних особливостей виконання.

Підсумовуючи досліджений матеріал можемо дійти висновку, що українські народні витинанки – традиційний напрям українського декоративно-ужиткового мистецтва, що походить зі сходу, вирізняється широким різноманіттям форм, технік і прийомів виконання; пропонує широкі можливості для її функціонального застосування в побуті та промислових масштабах, має великий успіх в сучасному українському та світовому мистецтві.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ

2.1. Формування задуму декоративної тематичної композиції

Великий вплив на появу ідеї створення декоративної композиції спричинив фактор наявності в навчальній програмі нашого профілю таких дисциплін, як: композиція, декоративно-прикладне мистецтво, історія мистецтва, спеціалізація в творчих майстернях, художньо-прикладна графіка.

Неабияку роль в процесі формування теми задуму відіграла любов до історії стародавнього мистецтва нашого народу; небайдужість до культурної та духовної спадщини України; інтерес до народних ремесл, етнічних традицій та звичаїв, що знайшли своє відображення в українських релігійних святах.

Під час вибору манери виконання твору, вагому роль відіграли: відвідування творчих гуртків та факультативів з мистецьких дисциплін при університеті, створення декоративних робіт в графічних техніках, з відмовою від реалістичної манери виконання композиції на користь стилізації (спрощення форм) і узагальнення (відбору і зображення найбільш суттєвих частин об'єкта, з відмовою від другорядних деталей) образів [1; 3; 23; 24].

Вибору техніки для виконання роботи посприяли: досвід проведення гурткової роботи декоративно-прикладного спрямування, виконання програмних і творчих завдань в техніці «витинанка».

Головним джерелом натхнення під час створення графічних малюнків стали витинанки таких майстрів як: Д. Альошкіна, Л. Бабіч, А. Васильєва, Л. Ващенко, З. Косицька, Т. Крамаренко, Е. Левадська, А. Павлюк, В. Радченко, Д. Святун [9; 11; 17].

Додатково нами були досліджені джерела зі зразками іконографічних зображень святкових ікон (див. Додаток Б.1).., оскільки вони мали стати

основою для створення головних образів декоративних композицій українських свят [25].

Вищезазначені джерела надали змогу поглибити нашу обізнаність щодо технічних можливостей виконання кваліфікаційної роботи, розширили арсенал прийомів витинання, допомогли правильно розставити акценти в роботі, попередивши втрату головної сюжетної лінії в композиції та дисгармонію від перенасиченості деталями. Окрім того, вони активно сприяли розвитку нашого естетичного смаку і збагаченню світогляду, розкривши надзвичайне різноманіття українського традиційного мистецтва, втіленого та іконографічній традиції.

Під час розкриття теми, відбору графічних засобів, прийомів і технік витинання художнього твору, було напрацьовано достатню кількість пошукового матеріалу, серед якого головне місце було відведено роботі над: композиційним рішенням, в залежності від форм і формату майбутніх композицій; декоративною манерою вирішення сюжету; розробкою додаткових елементів оздоблення головних зображень, відповідно до індивідуальних особливостей та атрибутів кожного свята.

Основною ідеєю кваліфікаційної роботи було створення декоративної серії найбільш відомих українських релігійних свят, в техніці, безпосередньо пов'язаній зі стародавнім мистецтвом та культурою нашого народу, звідки беруть свої витoki традиції їх святкування.

Зміст роботи полягає в демонстрації зв'язку між релігійною, та мистецькою складовою культурної спадщини нашого народу; втіленні українських традицій і звичаїв у мистецтві задля їх подальшого збереження. Дані роботи є своєрідним зверненням до майбутніх поколінь: оберігати та примножувати ті духовні скарби, якими вони володіють. Вони є закликом буди гідними цих скарбів, відповідальними громадянами нашої країни, активними учасниками творення суспільного блага, що залишиться в історії нашого народу, збагатить його, сприятиме піднесенню чесного імені українців.

2.2. Поетапне виконання роботи над декоративною тематичною композицією: форескізи, ескізи, пошуки художнього образу

Виходячи з тематичного контексту роботи, за основу для сюжету було обрано низку українських свят релігійного характеру, а саме: Різдво Христове, Преображення Господнє, Великдень, День Святої Трійці, Воздвиження Хреста Господня, Покров Богородиці. Оскільки традиції відображення сакральних сюжетів вимагають суворого дотримання канонічності в зображенні фігур, в основу експлікації було покладено типологічні зразки вже існуючих святкових ікон, розроблені іконописцями попередніх років.

На першому етапі створення серії декоративних тематичних композицій на тему «Українські свята» нами було виконано серію крокі (Рис. Б.2.7). – швидких контурних замальовок, що схематично відображають ідею майбутнього твору (О. Шевнюк. Словник термінів образотворчого мистецтва. Київ. 2015. С. 13), та начерків (Рис. Б.2.8). – швидко виконаних художніх творів невеликого розміру, що мають вигляд умовних зображень і слугують для визначення загальних мас об'єктів, напрямків їхнього руху, їх композиційного розташування [24].

Після відбору напрацьованого матеріалу ми дійшли висновку зупинитися на виконанні триптиху – серії художніх творів, що складалася б з трьох робіт: «Свято Преображення Господнього», «Свято Покрови» і «Свято Великодня».

Другий етап роботи над декоративними композиціями супроводжувалася більш детальною розробкою ескізів до кожного свята, з урахуванням характерних ознак іконографічних і культурологічних відмінностей, які мали б відобразитися в декоративному оздобленні рамок традиційними святковими атрибутами.

Ескіз, як відомо, є попереднім начерком малюнка, картини або її частини, що являє собою початкове осмислення та оформлення твору, виконаного від руки [2; 3].

Слід зазначили, що в процесі ескізування ми послуговувалися системою композиційних закономірностей, розробленою і запровадженою художниками для досягнення більшої ефективності в роботі над композицією. До неї належать: композиційні закони (закон цілісності, підпорядкування, новизни, типізації, контрасту), прийоми (ритму, масштабу, формату, метричності, симетрії, асиметрії, статики, динаміки, акценту, світлотіні), засоби художньої виразності (фактура, форма, пропорції, колір, тон) і семантичні засоби (метафора, символ, атрибут, алегорія, емблема). Вони допомагають швидко зобразити уявлений образ, грамотно закомпонувати його на форматі, що в майбутньому сприяє утворенню гармонійної та врівноваженої композиції [14; 24].

Початкові ескізи до кваліфікаційної роботи мали вигляд лінійних малюнків, зі схематично розміщеними в них головними фігурами. Їх метою було визначення приблизного положення головних фігур, їх композиційного розташування у форматі, у взаємодії з другорядними елементами композицій, вирішення планів (Рис. Б.2.9). Наступні пошуки мали тоново-плямовий характер, що допомогло утвердити загальні пропорційні співвідношення зображуваних об'єктів (Рис. Б.2.10).

В ході подальшої роботи було здійснено розробку контурних і тонових варіантів декоративного оздоблення кожного твору, відповідно до свята, зображеного на ньому. Даний етап супроводжувався пошуком відповідних атрибутів, розміщенням їх навколо сюжетного простору, формування так званої індивідуальної орнаментальної рамки (Рис. Б.2.11).

Також були знайдені композиційні варіанти, різні за тональним вирішенням, зі збільшеними і зі зменшеними фігурними угрупованнями, додатковими елементами їхнього декорування; витягненням і загостренням фігур, ущільненням оздоблювальних рамок і фонових елементів. Свій вибір ми зупинили на зменшеному розмірі і частковому видовженні постатей бічних композицій, збільшенні фігур центральної композиції, внесенні

дрібніших елементів до декоративних рамок, зменшенні та ущільненні рослинних модулів, їх зведенню до єдиного розміру на композиціях Господніх свят (Рис. Б.2.12).

Наступним кроком стало підпорядкування пошукових ескізів єдиному стильовому рішенню, що передбачало наявність подібних декоративних елементів, які мали відігравати роль поєднуючого компонента між трьома окремими композиціями. Даний аспект обумовив і розташування композицій відносно одна одної.

В якості центрального образу було обрано Богородичне свято Покрови, по боках від якого відводилися місця для композицій «Преображення Господнє» та «Великдень», головними образами яких Був Христос із апостолами, прабатьком і праматір'ю. Під час доопрацювання ескізів, нами були застосовані прийоми узагальнення, за для відмови від зайвих деталей і часткової трансформації образів, з незначною зміною форм зображуваних об'єктів, що дозволило узгодити роботи між собою, досягти більш цілісного сприйняття триптиху.

Наявність чорнового варіанту кваліфікаційної роботи спонукала до більш ґрунтовного розкриття ідеї та символічного значення її композиційних елементів. Зважаючи на це, надамо детальний опис триптиху «Українські свята», відповідно до його змістового і композиційного навантаження.

Всі роботи складаються головним чином з трьох частин: образів Христа і Богородиці, розташованих по центру і доповнених, в залежності від типології свята фігурами апостолів, янголів і прабатьків – Адама і Єви; бічних семантичних рамок, з елементами святкових атрибутів (Рис. Б.2.13). Великодня (верба), Покрови (калина) і Преображення (яблуко); декоративно вирішеного тла бічних композицій і кутових рамок центральної витинанки. Семантичні декоративні рамки, які оздоблюють низ і бічні сторони композицій мають форму літери V, що символізує собою перемогу добра над злом. Атрибути, з яких вони складаються, обрані відповідно до традицій святкування наших пращурів: освячення верби за тиждень до Великодня,

фруктів, меду та горіхів на Преображення Господнє, яке в народі здавна називали Яблуневим, Горіховим та Медовим Спасом. Гілля калини в якості символу Богородичного свята ми обрали з огляду на те, що біла квітка в православній традиції символізує непорочність Діви Марії, а цвіт калини, як відомо має білий колір. До того ж дерево калини в українській культурі завжди уособлювало тендітність та вроду, і Богородиця, як ідеал жіночої краси, також може бути співставлена з цим флористичним мотивом. Ягоди калини, символізують собою кров Христа, яку він пролив спокутуючи людські гріхи, а також кров усіх загиблих воїнів, які захищали нашу країну від нашестя ворогів. Богородиця, уособлює собою Захисницю українського народу, те саме значення має і покров, який Вона розкрила над куполами храму, як місця зібрання усіх вірних чад церкви. Образ Христа, на бічних, композиціях має значення перемоги над смертю, звільнення від полону гріха, введення людини в Царство Небесне – місця нескінченного миру, любові та радості. Постаті янголів і апостолів символізують духовні сили, що обороняють і підтримують людей на шляху боротьби зі злом і гріхом. Верба є символом чеснот, які учні і послідовники Христа принесли йому в якості дару напередодні Його страждань. Яблуко, як протилежність, є втіленням забороненого і спокусливого плода, наслідком вжитку якого, стало гріхопадіння і страждання. Сюжетною лінією триптиху є зображення відпадиння людини від Бога через непослух; відображення її життєвого шляху, випробувань і страждань; підступів ворожих духовних сил, втілених у війнах, хворобах, епідемія та катастрофах; звернення людини до Бога і примирення з Ним; отримання підтримки і захисту від Матері Божої і небесних сил; настання кінцевої перемоги на гріхом і початку нового нескінченного блаженного буття.

Під час роботи над сюжетом кожного твору ми неодноразово зверталися до джерел, в яких представлені традиційні особливості кожного свята. Зазначена практика надала можливості точніше передати характер зображуваних фігур, відобразити найбільш зрозумілі атрибути кожного

свята, підібрати виразні кольори, результатом чого мали стати ясність сюжету, його асоціювання з відповідним святом.

Наступним етапом стали пошуки і визначення кольорового вирішення декоративних композицій. Початковий задум передбачав виконання кожної роботи в окремій кольоровій гаммі, властивій святу, зображеному на ній. Проте отриманий результат не відповідав ідеї серійності та узгодженості композицій. Кожна робота, маючи власну кольорову розкладку, сприймалася окремо, як самостійна композиція. Задля появи відчуття єдності та взаємодоповнення ми зупинилися на виборі двох основних, спільних кольорів (світло і темно коричневий) і двох – додаткових (жовто-гарячий і світло-лимонний), один з яких мав виконувати роль акценту в центральній роботі, а інший – функцію узагальнення в бічних композиціях (Рис. Б.2.14).

Після завершення вищезазначеного етапу роботи і виконання практичних технічних вправ, було здійснено остаточне утвердження ескізів, отримано дозвіл на виконання картону (Рис. Б.2.15). і подальшу роботу в матеріалі.

В процесі ескізування нами було використано наступні матеріали: білий офісний, кольоровий та копіювальний папір, калька, графітний олівець, чорна кулькова ручка, лінери, маркери, стрічковий і кульковий коректор, пензлі, білий акрил. Також ми неодноразово звертались до сучасних друкарських і комп'ютерних технологій, використовували можливості принтеру (для множення зображень і доопрацювання ескізів), графічного редактору Picasart (для тонових і кольорових пошуків). Вони надали можливість досягти виразності задуму, чітко і лаконічно відобразити ідею твору, підкреслити головні образи, узгодити композиції між собою.

Завершення роботи над ескізною частиною і визначеність в манері і техніці виконання передбачає перехід до наступної стадії кваліфікаційної роботи, а саме до її виконання в матеріалі. Даний етап розглянуто нами в наступному підрозділі пояснювальної записки.

2.3. Виконання декоративної тематичної композиції в матеріалі

Як було зазначено вище, для створення серії декоративних композицій за темою «Українські свята» нами було обрано техніку витинання ножицями. Дана техніка дозволила втілити в художньому творі всю глибину творчого задуму при мінімальній кількості технічних засобів, поєднати змістовність композиційного сюжету з чіткістю та виразністю кінцевої роботи. Особливості технічного інструментарію забезпечили зручність виконання роботи в матеріалі, оскільки тонкі кінчики ножиць дозволяли працювати з найдрібнішими деталями з мінімальним ризиком ушкодження цупкого паперу.

На відміну від канцелярського леза, яким ми послуговувалися в процесі виконання тренувальних вправ, манікюрні ножиці не залишали рваних кутів, неохайного хвилястого контуру. Вони попереджали швидкі рухи, дозволяючи вчасно зупинитися, уникнути перезрівання паперу в непотрібних місцях. Дана техніка забезпечила охайність виконання роботи, найбільш ефектне презентування серії декоративних композицій.

Вибір складної техніки витинання одночасно обумовив визначеність з основними матеріалами, необхідними для виконання кваліфікаційної роботи, а саме тонкого і цупкого кольорового паперу і картону.

Послідовність роботи в даній техніці передбачала перенесення контурного малюнку затвердженого ескізу на зворотній бік аркуша необхідного кольору, складеного навпіл. Після чого картон і копіювальний папі дбайливо прибиралися, а складений аркуш фіксувався з усіх боків за допомогою скріпок. В такому вигляді виконувалися прорізи необхідних елементів, після чого фіксуючі прилади прибиралися, а розкладений аркуш поміщався під тиск, за для розгладження центрального згину. Таким чином прорізалися всі симетричні елементи композицій, після чого вони шарами накладалися один на одний, утворюючи цілісну композицію (Рис. Б.2.16). Наступним етапом була фіксація усіх частин композиції за допомогою клею

ПВА і розташування готових робіт під вантажем задля більш міцного з'єднання її складових між собою.

Завершальним етапом виконання серії декоративних композицій стало оформлення робіт в паспарту (Рис. Б.2.17). та рами. Колір картону і рам для оформлення був підібраний відповідно до кольорової гами самих витинанок, з тим наміром, аби підсилити виразність кожної роботи, не порушуючи композиційної єдності триптиху. Зокрема було дібрано художнє обрамлення у неяскравих нейтральних теплих відтінках.

Висновки до розділу 2

В результаті проведеного дослідження, можна зробити висновок, що вибір теми для серії декоративних тематичних композицій і техніки для її виконання були обумовлені не лише можливістю продемонструвати теоретичні знання одного з видів декоративно-ужиткового мистецтва, проявити практичні вміння витинання чи навички роботи в галузі паперопластики, отримані під час навчання в університеті.

Вагому роль під час формування творчого задуму та ідеї створення серії декоративних композицій «Українські свята» відіграли: індивідуальний інтерес до традиційного українського мистецтва та ремесл, релігійної складової життя нашого народу, його вірувань, звичаїв, традицій і побуту; прагнення синтезувати культурологічні особливості зі змістовним духовним наповненням і втілити їх в триєдиній декоративній композиції, яка являла б собою приклад перетину і гармонійного поєднання в українському мистецтві земного і небесного: народних звичаїв святкування з традиціями православ'я.

Відповідно до змісту та практичних завдань нашого дослідження нами було розроблено і виконано серію декоративних композицій в матеріалі. Даний процес відбувався поступово і послідовно. Умовно його можна розподілити на наступні етапи: створення крокі та начерків, розробка лінійних і тоново-плямових ескізів, контурних і тонових варіантів декоративних рамок, підпорядкування ескізів єдиному стильовому рішенню, їх доопрацювання, визначення кольорового рішення, виконання технічних

вправ, утвердження ескізів, розробка картону, поетапне виконання кваліфікаційної роботи, її доопрацювання та оформлення в рами з паспарту. Кропітка та ретельна робота на кожному з вищезазначених етапів надали змогу найбільш повно розкрити зміст та ідею кваліфікаційної роботи, а саме: демонстрація зв'язку між релігійною, та мистецькою складовою культурної спадщини нашого народу; втілення українських традицій і звичаїв у мистецтві задля їх подальшого збереження.

Під час виконання практичної роботи особлива увага приділялась збереженню стилістичної єдності серії декоративних композицій, цілісності та гармонійності сприйняття робіт, їх композиційній узгодженості.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань, нами було опрацьовано наукову літературу з теми дослідження, досліджено процес становлення української витинанки, як виду декоративно-прикладного мистецтва, проведене ознайомлення з роботами сучасних українських майстрів витинання, вивчено класифікацію та технології виконання декоративного виробу, обґрунтовано вибір теми та техніки виконання декоративної композиції, виконано серію декоративних композицій за темою «Українські свята», в техніці «витинанка».

Опрацювавши низку історичних і мистецтвознавчих джерел, ми дійшли висновку, що процес становлення української витинанки відбувався протягом кількох тисячоліть, Його тривалість обумовлена поступовими і послідовним розвитком декоративно-ужиткового мистецтва, трансформацією даного напрямку під впливом культурних і побутових чинників, зміни звичаїв і традицій; індивідуальних стилів майстрів, які привносили у витинанку власну манеру виконання і нові технічні прийоми. Чисельність осередків, різноманіття типології, технік і прийомів витинання свідчать про широку розповсюдженість даного напрямку на території нашої країни.

За для більш детального вивчення вищезазначених технічних прийомів і особливостей творчості українських майстрів, ми ознайомились з творчістю сучасних витиначів. На даному етапі ми послуговувались результатами виставки, організованої проектом «Крафторій» [11].

Проведена робота визначила індивідуальну манеру виконання серії декоративних композицій в техніці «витинанка».

Знайомство з роботами сучасних майстрів витинання, сприяло більш глибокому вивченню видової різноманітності декоративних творів. Таким чином, ми не лише теоретично ознайомились з різними за сюжетом, мотивами, формами, техніками виконання і функціональним призначенням

виробами, а й сформували візуальне уявлення про особливості української витинанки.

Вивчивши класифікацію і технологію виконання витинанки, ми розширили свої знання щодо даного напрямку декоративно-ужиткового мистецтва, здобули знання, необхідні для здійснення практичної роботи.

Відповідно до другого розділу кваліфікаційної роботи ми обґрунтували вибір теми та техніки виконання декоративної композиції. Свій вибір ми пояснили інтересом до дисциплін декоративного спрямування, народних ремесл, українських традицій та звичаїв, релігійних свят; наявністю досвіду роботи в галузі декоративно-ужиткового мистецтва, технічних навичок витинання.

Також ми провели практичну роботу, в ході якої послуговувались основними композиційними законами та прийомами, засобами художньої виразності та семантичними засобами. Вони допомогли найбільш повно втілити ідею та індивідуальний творчий задум в серії декоративних композицій, присвячених українським релігійним святам.

Практичну роботу було проведено в декілька етапів. Всі етапи були чітко визначені та взаємопов'язані, виконувались послідовно. Вони передбачали: створення серії крокі та начерків, лінійних і тоново-плямових ескізів, контурних і тонових варіантів декоративних рамок; відбір і підпорядкування ескізів єдиному стильовому рішенню, їх доопрацювання; визначення колористичних співвідношень; виконання технічних вправ; утвердження ескізів; виконання картону; поетапне виконання кваліфікаційної роботи в матеріалі, її доопрацювання та оформлення в рами з паспарту.

В ході дослідження було проаналізовано стан висвітленості в наукових та мистецтвознавчих джерелах проблеми походження та розвитку української витинанки; уточнено сутність та зміст базових понять дослідження; виявлено історичні передумови появи витинанки на території України, прослідковано процес її становлення і формування в межах нашої держави; вивчено творчість сучасних майстрів даного виду декоративно-

ужиткового мистецтва, здійснено класифікацію витинанки, висвітлено технологію її виконання, обґрунтовано вибір теми та техніки виконання кваліфікаційної роботи, виконано серію декоративних композицій «Українські свята» відповідно до задуму.

Зважаючи на всі вищезазначені результати, можна дійти висновку, що тема кваліфікаційної роботи була розкрита, мета – досягнута, завдання дослідження – виконані.

Оскільки мистецтво, як таке, є своєрідним віддзеркаленням суспільних процесів та явищ, а напрям витинанки надає широкі можливості для відображення будь-яких подій, зокрема й історичних, можемо передбачити подальше збереження за технікою витинанки її привілейованих позицій в галузі вітчизняного мистецтва. Перспективність розвитку даного мистецького напрямку може бути обумовлена й тим, що справжні митці завжди прагнуть залишити народу свої творчі напрацювання, які не лише матимуть естетичне значення, а й приносять користь суспільству. Витанкарство ж надає всі можливості для того, аби здійснити вищезазначене покликання художника, увіковічити історичні події в мистецтві, залишити візуальне підтвердження історичним подіям, аби майбутнє покоління мало достовірне знання й істинне уявлення про події минулого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
2. Бердинських С. О. Ескізування в творчо-пошуковому процесі художнього формоутворення. Київ : КНУБА, 2013. 26 с.
3. Белкіна Е. В., Поліщук А. А., Фесенко Л. В. Образотворче мистецтво. 5 клас : посіб. для вчителя. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 48 с.
4. Гулей О. В. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посіб. Суми : ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 152 с.
5. Дудар Г. М. Дивовижний витинанковий світ. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 72 с.
6. Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу : матеріали V міжнар. наук.-прак. конф. (11–13 вересня 2019 р.), ХНТУ / за ред. Якимчук О.В. Херсон : ХНТУ, 2019. 428 с. URL : https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/980/1/%D0%A1%D0%91%D0%9E%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD_2019.PDF (дата звернення: 16.09.2022).
7. Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2016. Т. 5 : Мистецтво ХХ – початку ХХІ століття/ заг. ред. Г. А. Скрипник. 546 с.
8. Історія розвитку витинанки. 19 с. URL : https://msn.khmnu.edu.ua/pluginfile.php/303890/mod_resource/content/1/%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf (дата звернення: 24.09.2022).
9. Косицька З. М. Основні тенденції розвитку та регіональні особливості української витинанки початку ХХІ ст.: зб. наук. праць / ІМФЕ НАНУ / заг. ред. Г.А.Скрипник. Вип. 11. Київ, 2011. С. 51–60.

10. Косицька З. М. Прояви стилю модерн у витинанках поч. ХХ ст.: зб. наук. праць / ІМФЕ НАНУ / заг. ред. Г.А.Скрипник. Вип. 10. Київ, 2010. С. 135–138.
11. Крафторій. Виставка-конкурс сучасної витинанки. 2018. URL : <https://ru.calameo.com/books/0060355187f2f4fe57a93> (дата звернення: 16.09.2022).
12. Павліченко Д. О. Українська витинанка – вид народної творчості, як засіб художньо-естетичного виховання школярів : курсова робота / Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг, 2022. 54 с.
13. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України : монографія / за заг. наук. ред. Л.Г.Руденко. Київ : Інститут географії НАН України, 2012. С. 90–127.
14. Половна-Васильєва О. А. Основи формальної композиції : навч. посіб. Дніпропетровськ : Роял – Принт, 2015. 34 с.
15. Станкевич М. С. Українські витинанки. Київ : Наукова думка, 1986. С. 49-61.
16. Стрілець О. В. Мистецтво української витинанки у змісті професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Навчально-методичний посібник для студентів 71 напрямку підготовки 6.020205 Образотворче мистецтво. Переяслав-Хмельницький, 2013. 80 с.
17. Українська витинанка. Майстри України. 2012. URL : <http://www.ukrvytynanka.com.ua/UA/dnipropetrovska-obl.html> (дата звернення: 13.08.2022).
18. Українські розеткові витинанки в інтер'єрі традиційного житла початку ХХ століття (Подніпров'я, Поділля, Галичина). Молодий вчений, 2014. 12 верес. № 9. С. 152–156. URL : file:///C:/Users/localadmin/Downloads/molv_2014_9_39.pdf (дата звернення: 14.11.2022).

19. Українські традиції. Народні ремесла. URL : <https://traditions.in.ua/remesla> (дата звернення: 20.09.2022).
20. Український державний педагогічний університет. 2023. URL : <https://kdpu.edu.ua/> (дата звернення: 10.11.2023).
21. Храмова-Баранова О. Л. Витинанка в контексті сучасної візуальної культури України. Черкаси : ДЕТУТ, 2018. С. 75–80. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/229566629.pdf> (дата звернення: 09.05.2023).
22. Цвях С. М. Відродження національних традицій засобами мистецтва : курсова робота/ Дніпровська академія неперервної освіти. Дніпро, 2019. 21 с. URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/01007th8-5e5f.docx.html> (дата звернення: 09.05.2023).
23. Шевнюк О. Л. Словник термінів образотворчого мистецтва : навч. посіб : Вид. 2-ге, виправлене і доповнене. Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. 100 с.
24. Яремків М. М. Композиція : творчі основи зображення. Навчальний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.
25. Orthodox arts journal. Icons (Raster). 2023. URL: <https://orthodoxartsjournal.org/orthodox-illustration-project/icons-raster/> (дата звернення: 09.05.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

Рис. 1. І. Кузьменко, тип «голуби»

Рис. 2. Д. Власійчук, тип «шпалерні і килимові»

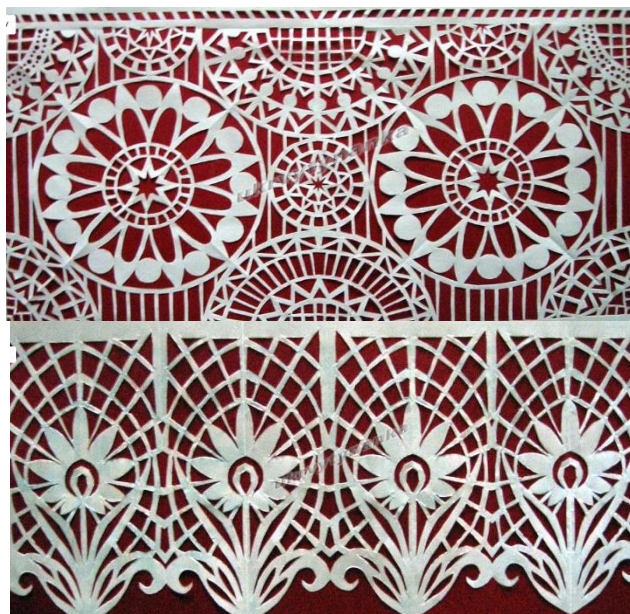

Рис. 3. Н. Сташкевич, тип «фіранки»

Рис. 4. Г. Дудар, тип «стрічкова»

Рис. 5. С. Алієв-Ковика, тип «силуети»

Рис. 6. М. Руденко, тип «ажурна лиштва»

Рис. 7. Л. Колодязна, тип «квіти»

Рис. 8. П. Глуценко, тип «вазони»

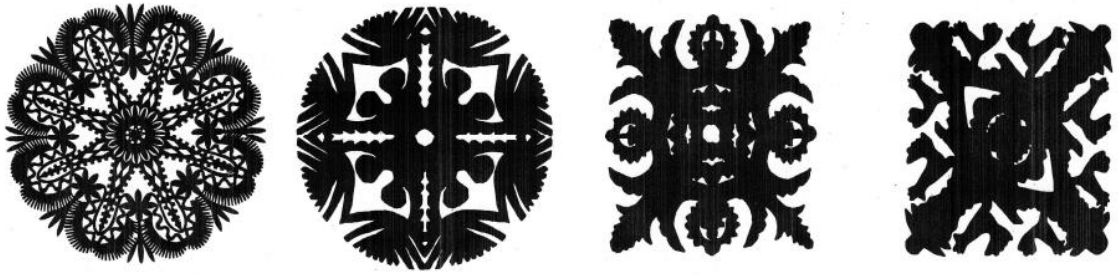

Рис. 9. П. Хома, тип «розети»

Рис. 10. О. Іщук, тип «писанки»

Рис. 11. Т. Крамаренко, тип «козаки»

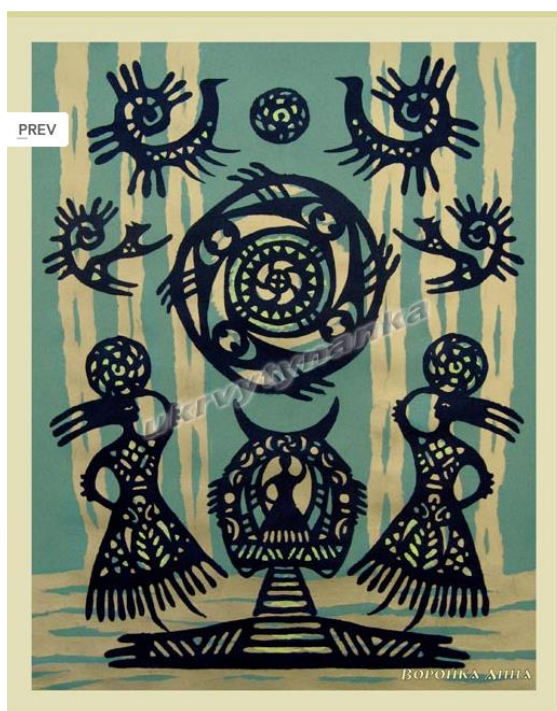

Рис. 12. Г. Фочук, тип «ляльки»

Рис. 13. І. Ліпіліна, тип «сніжинки»

Рис. 14. А. Пушкарьов, тип «дерева»

Ілюстрації до розділу 2

Б.1.

Вивчення іконографічних прорисів

Рис. 1. Прориси до ікони Різдва Христового

Рис. 2. Прориси до ікони Преображення Господнього

Рис. 3. Прориси до ікони Великодня

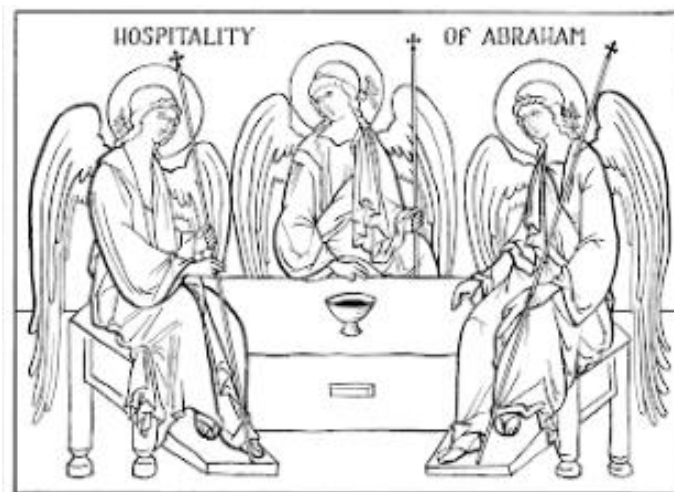

Рис. 4. Прориси до ікони Святої Трійці

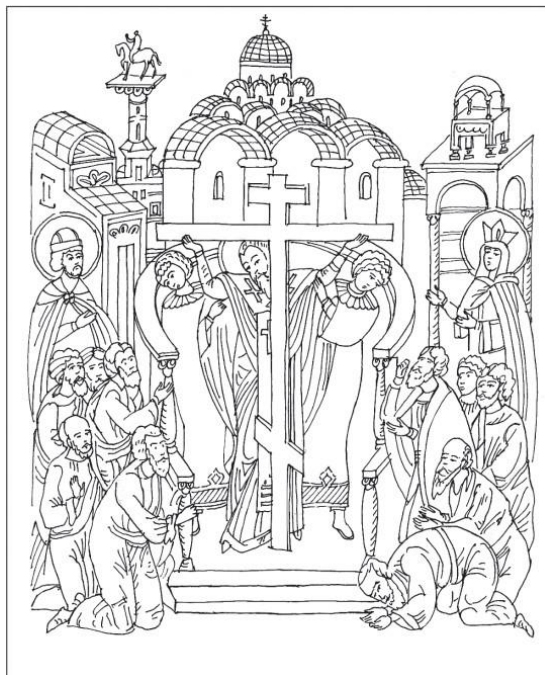

Рис. 5. Прориси до ікони Воздвиження Хреста Господня

Рис. 6. Прориси до ікони Покрови Богородиці

Б.2.

Поетапне виконання роботи над декоративною тематичною композицією

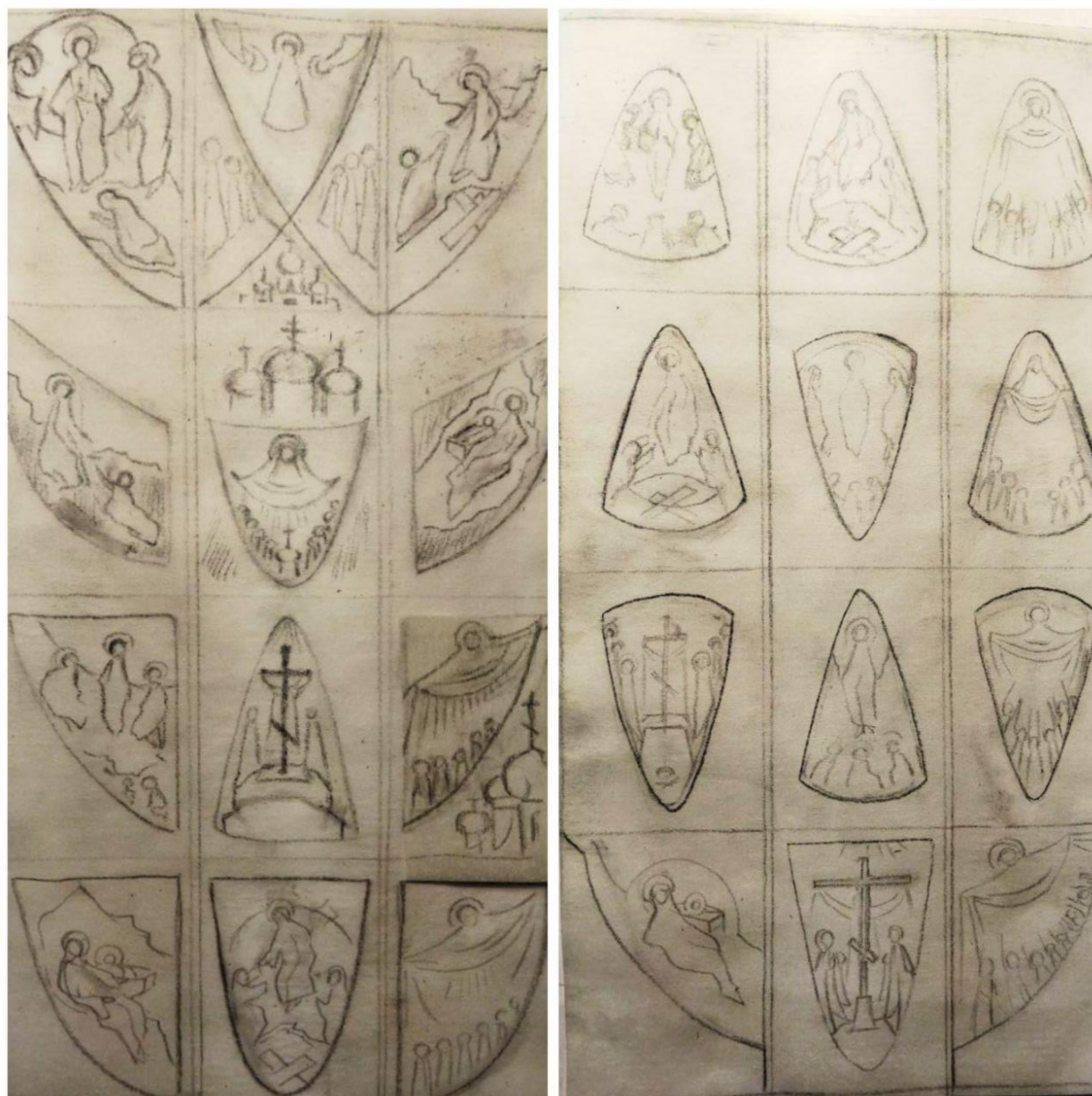

Рис. 7. Серія крокі

Рис. 8-1. Начерки до декоративних композицій українських свят

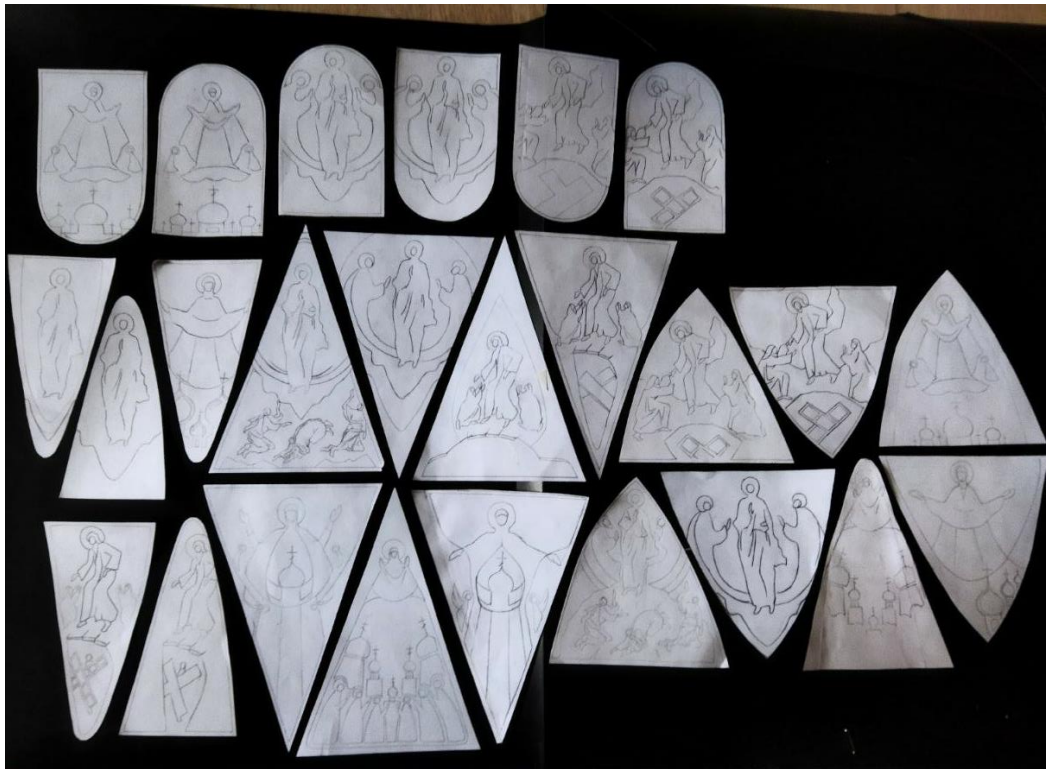

Рис. 8-2. Начерки до декоративних композицій українських свят

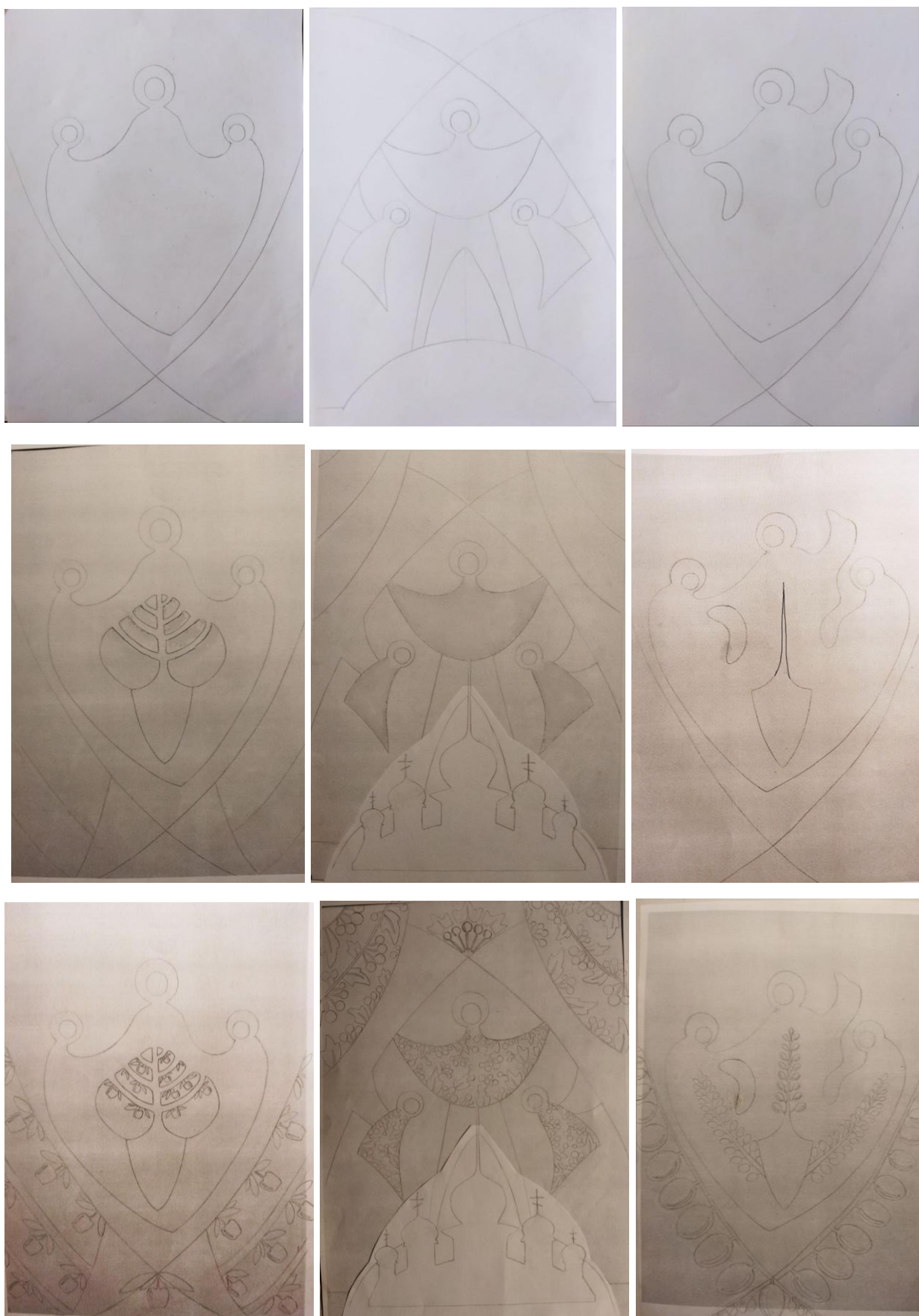

Рис. 9. Лінійні ескізи декоративних композицій

Рис. 10-1. Тонально-плямові ескізи декоративних композицій

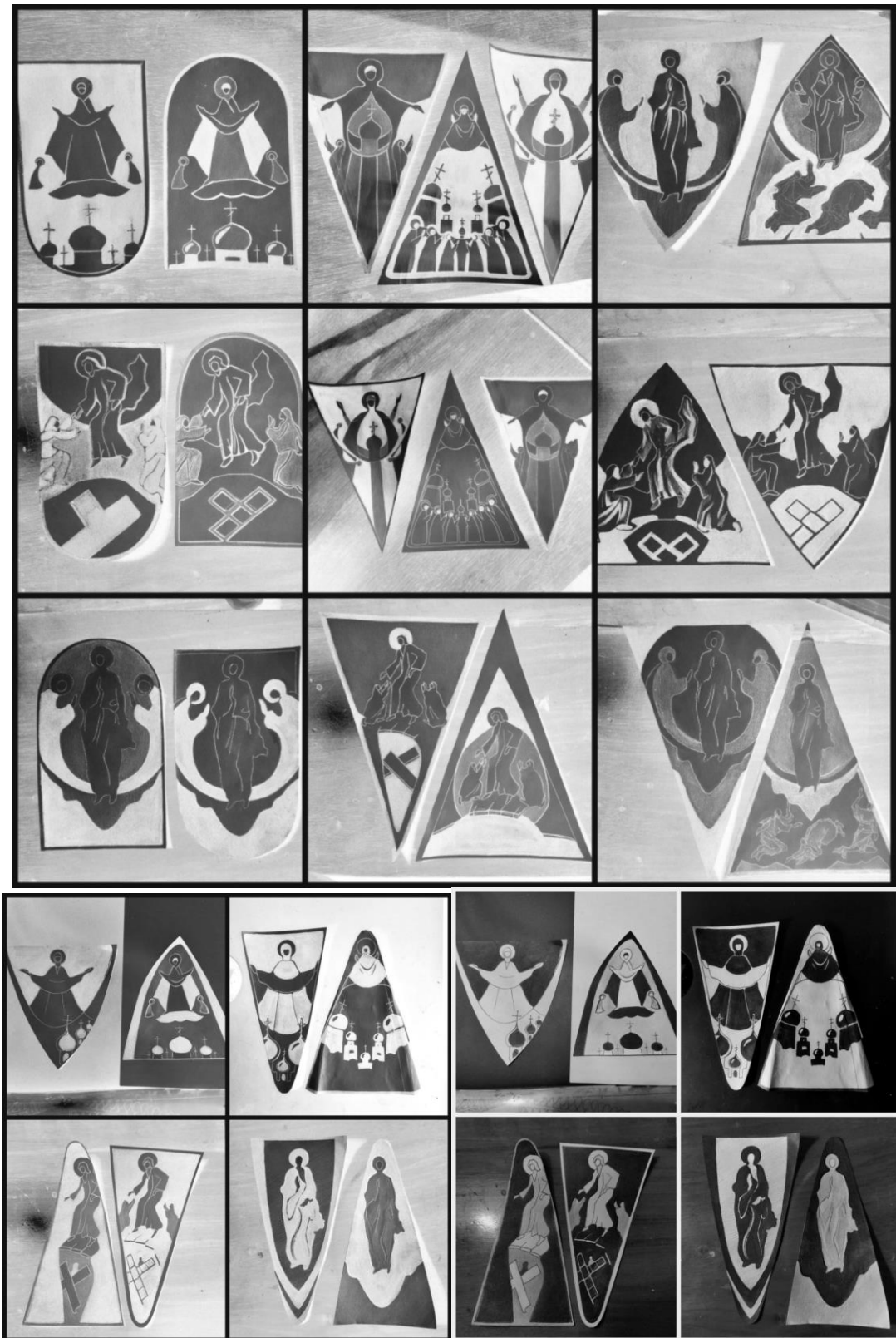

Рис. 10-2. Тонально-плямові ескізи декоративних композицій

Рис. 10-3. Тонально-плямові ескізи декоративних композицій

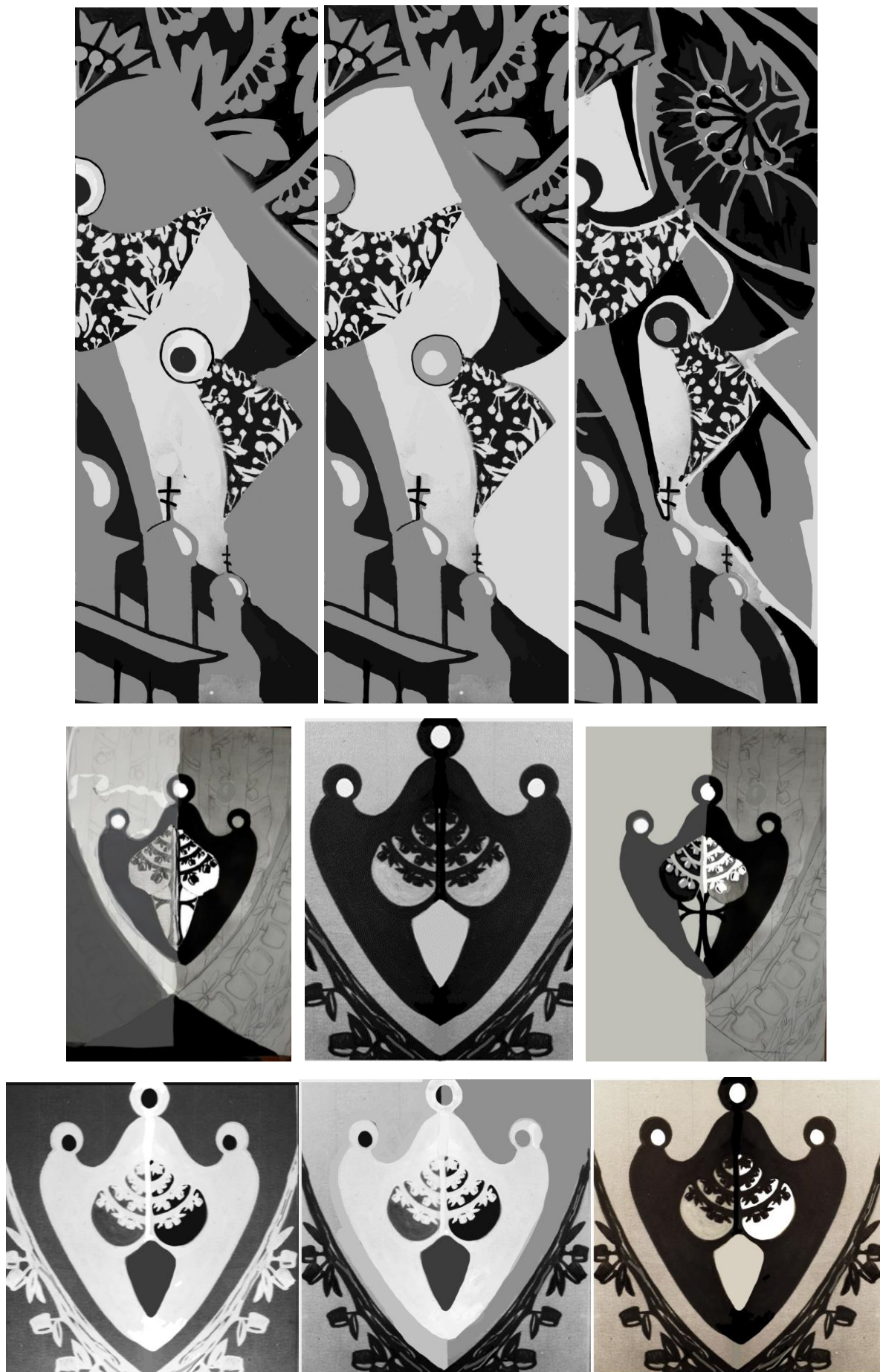

Рис. 10-4. Тонально-плямові ескізи декоративних композицій

Рис. 11. Контурні і тонові варіанти декоративного оздоблення композицій

Рис. 12. Композиційні варіанти доопрацювання ескізів

Рис. 13. Варіанти святкових атрибутів

Рис. 14-1. Колористичні пошуки

Рис. 14-2. Колористичні пошуки

Рис. 15. Картон

Б.3.

Виконання серії тематичних декоративних композицій в матеріалі

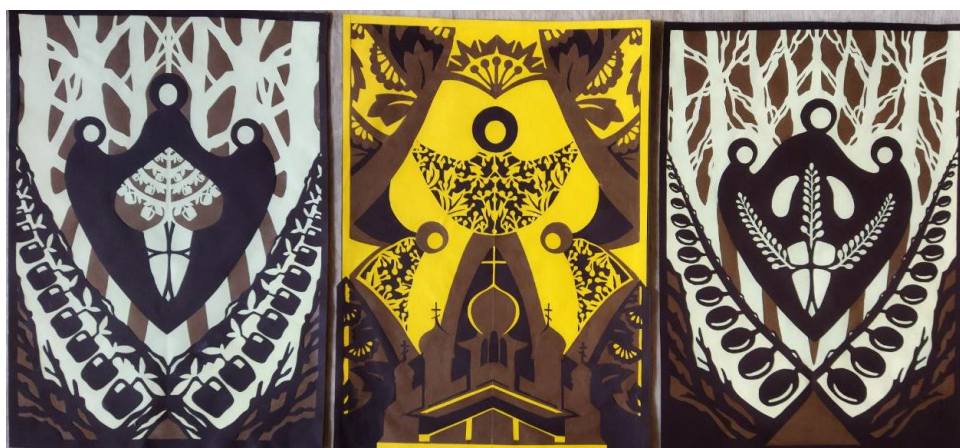

Рис. 16. Вирізані і складені композиції

Рис. 17. Оформлена серія декоративних композицій «Українські свята»